
Principalele aspecte privind evoluția unor tipuri de cooperative

Conf. univ. dr. Mădălina-Gabriela ANGHEL (*madalinagabriela_angel@yahoo.com*)
Universitatea „Artifex” din București

Prof. univ. dr. Constantin ANGHELACHE (*actincon@yahoo.com*)
Academia de Studii Economice din București / Universitatea „Artifex” din București

Prof. univ. dr. Radu Titus MARINESCU (*radu_titus_marinescu@yahoo.com*)
Universitatea „Artifex” din București

Abstract

Cooperația, în structura sa, cuprinde o serie de tipuri de cooperative, în afara celor meșteșugărești sau agricole. În acest articol sunt analizate tipurile de cooperative de consum, forestiere sau federalele. Studiul se axează pe situația acestor forme de cooperație în perioada antebelică și interbelică. Pe baza datelor din anuarele statistice ale vremii s-au întocmit serii de date (tabele) care redau evoluția în perioada considerată a acestor tipuri de cooperative. Este analizată evoluția numărului de cooperative, a numărului de cooperatori, capital subscris și vărsat, fondul de mărfuri comercializat (cooperativele de consum). De asemenea, se prezintă evoluția teritorială a acestor cooperative pe județe și regiuni istorice ale României.

Cuvinte cheie: *cooperative de consum, cooperative forestiere, federale, centrala cooperativelor, membrii cooperatori*

Clasificarea JEL: J54, P13

Introducere

Articolul analizează evoluția unor tipuri de cooperative în perioada antebelică și interbelică. Astfel, se prezintă pe larg evoluția sectorului cooperatist de consum. Studiul se realizează pe total, pe regiuni istorice, interpretând și indicatorii calculați, respectiv: numărul de cooperative, fondul de marfă, capitalul social, etc.

Prin tabele sintetice și unele reprezentări grafice se pune la dispoziție un volum de date care sunt semnificative și dau esență opiniilor exprimate de autori. De asemenea, se efectuează analiza tipului de cooperative forestiere, înființate timid în 1907, dar evoluând apoi într-un ritm destul de accelerat. Sunt analizați indicatorii calculați, luând ca exemplu anul 1926 când exista un număr însemnat de cooperative și cooperatori.

Federalele, care reprezentau forme asociative ale societăților cooperatiste de gradul II sunt analizate pe același interval de timp.

Literature review

Anghelache (2018) a analizat sistemul cooperatist din România, prin prisma contribuției acestuia la dezvoltarea economică și socială. Anghelache și Anghel (2017) au studiat importanța sectorului cooperatist în evoluția social-economică a unei țări. Anghelache (2018) a realizat o analiză complexă a apariției și evoluției sistemului cooperatist din România, cu accent pe ultima sută de ani. Birchall și Hammond-Ketilson (2009) au tratat aspecte privind rezistența modelului de societate cooperativă în vremuri de criză. Galera și Borzaga (2009) au prezentat elemente ale evoluției conceptuale și implementării legale a întreprinderii sociale, în timp ce Light (2006) a dezbătut aspecte ale antreprenoriatului social. McCain (2007) a analizat caracteristicile cooperativelor referitoare la cooperare și reciprocitate. Novkovic (2006) a studiat rolul principiilor și valorilor cooperative. Roelants, Dovgan, Eum, Terrasi (2012) au analizat modul în care cooperativele rezistă crizei și efectelor acesteia.

Metodologia cercetării, date, rezultate și discuții

• Cooperația de consum

Cooperația, încă de la început, a trecut organizarea consumului și aceasta se explică prin aceea, că muncitorimea din Rochdale (Anglia) eră speculată mai mult. Primele cooperative de consum apar la noi în anul 1905, când Casa Centrală începe să se ocupe de acest domeniu de activitate. Principiile fundamentale ale Cooperativelor de consum, sunt cele rochdaliene și anume: vânzări pe bani gata și vânzarea la prețul zilei. La întocmirea noilor statute-tip, s-au prevăzut aceste principii, care desigur, vor asigura prosperitatea cooperativelor de consum.

Evoluția cooperativelor de consum în perioada antebelică

Tabelul 1

Anul	Număr cooperative	Număr membri	Capital (lei)	Mărfuri la inventar (lei)
1905	28	-	-	-
1906	83	-	-	-
1907	91	3.925	395.491	-
1908	150	5.904	733.568	2.962.406
1909	186	7.903	894.701	4.294.071
1910	204	9.202	1.156.815	4.914.438
1911	210	9.916	1.262.709	4.897.821
1912	231	10.960	1.411.408	1.471.392

Sursa: Institutul Național de Statistică, Buletinul Statistic al României, nr. 2/1928.

Prezentăm, în continuare, situația cooperativelor de consum la 31 Decembrie 1912, pe județe (tabelul 2).

**Repartiția cooperativelor de consum și a membrilor pe județe,
în anul 1912**

Tabelul 2

Nr. crt.	Județul	Număr cooperative	Număr membri
1	Argeș	14	550
2	Bacău	7	284
3	Botoșani	8	561
4	Buzău	3	183
5	Constanța	16	733
6	Covurlui	12	394
7	Dâmbovița	14	490
8	Dolj	11	630
9	Dorohoi	12	926
10	Fălciu	4	116
11	Gorj	10	473
12	Ialomița	5	307
13	Ilfov	2	92
14	Iasi	5	154
15	Mehedinți	7	378
16	Muscel	8	345
17	Neamțu	9	438
18	Olt	4	130
19	Prahova	7	417
20	Putna	2	67
21	Roman	3	80
22	Romanați	13	549
23	Suceava	7	459
24	Tecuci	3	63
25	Teleorman	17	986
26	Tulcea	5	226
27	Tutova	1	40
28	Vâlcea	10	372
29	Vaslui	5	273
30	Vlașca	7	244
Total		231	10.960

Sursa: Institutul Național de Statistică, Buletinul Statistic al României, nr. 2/1928.

O sinteză privind capitalul social vărsat și volumul mărfurilor generale la sfârșit de an, exprimată valoric la sfârșitul anului 1912, este prezentată în tabelul 3 totalul capitalului social vărsat era de 1.411.408,56, iar valoarea mărfurilor generale era de 1.471.392,14 lei.

Situația capitalului social vărsat și a mărfurilor generale cooperativelor de consum, în anul 1912

Tabelul 3

Nr. crt.	Județul	Capital social vărsat		Mărfuri generale (după inventar)	
		lei	B	lei	B
1	Argeș	63.177	03	54.352	24
2	Bacău	38.992	72	10.055	88
3	Botoșani	100.907	16	103.464	04
4	Buzău	15.397	42	13.825	39
5	Constanța	114.097	30	136.966	16
6	Covurlui	39.701	21	30.653	26
7	Dâmbovița	51.907	20	29.440	39
8	Dolj	70.037	19	99.998	87
9	Dorohoi	56.775	06	50.441	04
10	Fălciu	18.667	85	17.289	94
11	Gorj	24.669	35	21.113	53
12	Ialomița	97.038	19	108.565	94
13	Ilfov	2.720	35	2.364	26
14	Iasi	18.645	52	18.048	49
15	Mehedinți	32.515	41	36.089	27
16	Muscel	25.007	61	16.804	14
17	Neamțu	106.192	03	113.367	61
18	Olt	42.174	97	39.925	06
19	Prahova	53.513	99	36.547	52
20	Putna	15.027	15	12.082	95
21	Roman	4.094	93	5.242	20
22	Romanați	53.306	12	45.671	33
23	Suceava	89.259	28	137.125	22
24	Tecuci	8.171	63	13.752	55
25	Teleorman	100.775	28	114.244	64
26	Tulcea	9.080	71	30.387	73
27	Tutova	1.111	-	-	-
28	Vâlcea	108.095	13	118.454	50
29	Vaslui	23.710	03	21.824	88
30	Vlașca	26.638	74	33.293	11
Total		1.411.408	56	1.471.392	14

Sursa: Institutul Național de Statistică, Buletinul Statistic al României, nr. 2/1928.

Lipsa experienței comerciale din partea conducătorilor și vânzătorilor a îngreunat mersul cooperativelor de consum.

La începutul anului 1919, se creează Centrala cooperativelor de producție și consum, la care trece controlul, îndrumarea și finanțarea tuturor cooperativelor de producție și consum.

Ca primă măsură luată de noua centrală a fost întocmirea unui nou statut-tip, prin care se organizează mai temeinic operațiile de aprovizionare și desfacere.

Tot prin aceste statute se fixează un minimum de capital și un minimum de membri, măsură imperioasă, cerută față de marele număr de cooperative înființate fără nicio capacitate financiară, din care cauză ele erau nevoite să cumpere marfă pe credit, scumpă și de proastă calitate.

Centrala cooperativelor a înlesnit aprovizionarea cooperativelor de consum, atât prin legătura făcută cu cooperativele de producție, cât și prin stabilirea de relații cu fabricile din țară și din străinătate, de unde își procurau marfă în condiții mai avantajoase.

Centrala cooperativelor a luat hotărârea înființării de birouri la Galați, Brăila și Constanța, precum și publicarea de buletine cu prețuri zilnice, care se trimiteau unităților cooperatiste pentru orientarea lor în operațiuni de aprovizionare și de desfacere.

În tabelul 4, prezentăm situația cooperativelor de consum la 31 decembrie 1926, după darea de seamă făcută de Centrala cooperativelor.

Situația centralizată pe regiuni a cooperativelor, membrilor și capitalului social, în anul 1926

Tabelul 4

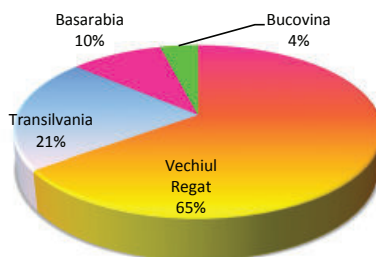
Regiunea	Număr cooperative	Număr membri	Capital social (vărsat) (lei)
Vechiul Regat	1688	131.644	83.242.054
Transilvania	557	59.105	18.558.532
Basarabia	252	25.343	5.677.567
Bucovina	103	10.481	2.422.556
Total general	2600	226.573	109.900.709

Sursa: Institutul Național de Statistică, Buletinul Statistic al României, nr. 2/1928.

În figura 1 este reprezentată ponderea numărului cooperativelor în fiecare regiune istorică, în anul 1926, pe primul loc aflându-se Vechiul Regat cu 65%, fiind urmat de Transilvania (21%), Basarabia (10) și Bucovina (4%).

Structura cooperativelor pe regiuni, în anul 1926

Figura 1

Sursa: Reprezentare proprie.

Tabelul 5 evidențiază situația centralizată pe regiunile istorice, a fondurilor de rezervă și valorilor mărfurilor. După cum este lesne de înțeles, ponderea cea mai mare în structura acestor indicatori o are Regatul Unit,

cu peste 63% din total la fondul de rezervă, ca și la ceilalți doi, urmat de Transilvania.

**Situația centralizată pe regiuni a fondurilor de rezervă
și a valorilor mărfurilor**

Tabelul 5

Regiunea	Fonduri de rezervă (lei)	Valoarea mărfurilor în magazin (lei)	Valoarea mărfurilor vândute (lei)
Vechiul Regat	28.582.139	193.289.801	717.335.966
Transilvania	9.529.410	41.104.568	248.940.596
Basarabia	3.777.546	28.437.510	123.187.819
Bucovina	947.370	10.044.801	124.187.819
Total general	42.836.465	272.876.680	1.213.652.200

Sursa: Institutul Național de Statistică, Buletinul Statistic al României, nr. 2/1928.

Pentru a constata progresul realizat de aceste instituții de consum, prezentăm în tabelul 6, situația numărului cooperativelor, membrilor și capitalului.

După cum se poate vedea, cooperativele de consum, în perioada postbelică, au realizat un real progres.

Situația cooperativelor din Vechiul Regat în anii 1912 și 1926

Tabelul 6

Indicator	Anul		Modificarea absolută*	Ritmul de modificare*
	1912	1926		
Număr cooperative	231	1688	1457	630.74
Număr membri	10960	131644	120684	1101.13
Capital social	1411408	83242054	81830646	5797.80

* calcule proprii.

Sursa: Institutul Național de Statistică, Buletinul Statistic al României, nr. 2/1928, sistematizare proprie a datelor.

• **Cooperativele forestiere**

O altă categorie de cooperative, care a luat naștere încă din anul 1907, a fost aceea a cooperativelor de exploatare a pădurilor. De la apariția acestor cooperative s-a ajuns la o exploatare rațională a pădurilor prin sădirea de puieți noi în vederea regenerării pădurilor pentru generațiile viitoare. Beneficiile acestor cooperative servesc în primul rând folosirea muncii. Aceste cooperative au contribuit la construcția caselor, școlilor și bisericilor distruse în urma războiului.

**Evoluția cooperativelor în domeniul pădurilor
în perioada 1907-1912**

Tabelul 7

Anul	Număr cooperative	Număr Membri	Capitalul (lei)
1907	9	300	45.845
1908	30	1189	225.288
1909	40	1666	333.191
1910	86	4382	601.221
1911	119	6677	770.220
1912	143	8208	926.118

Sursa: Institutul Național de Statistică, Buletinul Statistic al României, nr. 2/1928.

Evoluția cooperativelor în domeniul forestier, în perioada 1907-1912 este sintetizată în tabelul 7. Se constată că numărul de cooperative, numărul membrilor și al capitalului au crescut în mod accelerat.

Situația cooperativelor pentru exploatarea pădurilor la 31 Decembrie 1926, după darea de seamă a Centralei cooperativelor este prezentată în tabelele 8 și 9.

Situația cooperativelor pentru exploatarea pădurilor, în 1926

Tabelul 8

Număr cooperative	918
Număr membri	63.103
Capital social (lei)	88.063.900
Fonduri de rezervă (lei)	73.015.737
Valoarea mărfurilor în magazin (lei)	176.164.915

Sursa: Institutul Național de Statistică, Buletinul Statistic al României, nr. 2/1928, sistematizare proprie a datelor

Pentru a evidenția progresul realizat, precizăm că în anul 1926, comparativ cu 1912, numărul cooperativelor pentru exploatarea de păduri a crescut.

Evoluția cooperativelor în domeniul pădurilor anii 1912 și 1926

Tabelul 9

Indicator	Anul		Modificarea absolută *	Ritmul de modificare * (%)
	1912	1926		
Număr cooperative	143	918	775	541.96
Număr membri	8208	63103	54895	668.80
Capital social	926118	88063900	87137782	9408.93

* calcule proprii

Sursa: Institutul Național de Statistică, Buletinul Statistic al României, nr. 2/1928, sistematizare proprie a datelor.

Se poate ușor constata că aceste cooperative pentru exploatarea de păduri, în perioada postbelică, au realizat un progres destul de mare, ca număr, membrii și capital social.

În afară de cooperativele de consum și de exploatarea pădurilor, mai funcționează diverse alte cooperative, care vin de îndeplinesc o funcție specială în consum sau organizare a muncii și dezvoltării producției, situație prezentată în tabelul 10 acestor cooperative diverse.

Situația cooperativelor diverse, 1926

Tabelul 10

Număr cooperative	321
Număr membri	16.139
Capital social (lei)	33.537.900
Fonduri de rezervă (lei)	35.645.888
Instalații etc. (lei)	41.360.547
Valoarea mărfurilor (lei)	27.499.897

Sursa: Institutul Național de Statistică, Buletinul Statistic al României, nr. 2/1928, sistematizare proprie a datelor.

Prezintă interes cunoașterea situației generale a tuturor cooperativelor cu întregul lor patrimoniu în 1926.

Situația generală a tuturor cooperativelor, la 31 decembrie 1926

Tabelul 11

Numărul cooperativelor	3.839
Membri	305.815
Capital social (lei)	231.502.509
Fonduri de rezervă (lei)	183.198.277
Valoarea mărfurilor în magazie (lei)	476.541.492
Imobile și mobilier (lei)	130.709.563
Instalații (lei)	148.525.651
Împrumuturi (lei)	822.534.179
Mărfuri, vândute (lei)	1.671.483.364
Totalul bilanțului (lei)	1.872.424.749

Sursa: Institutul Național de Statistică, Buletinul Statistic al României, nr. 2/1928.

• Federalele

Băncile populare și cooperativele au simțit nevoia de a se asocia între ele într-o societate cooperativă de gradul al II-lea, sub denumirea de Federale. Federalele sunt cooperative, ale căror membri sunt băncile populare sau alte cooperative, având sediul lor într-o anumită regiune. Dezvoltarea federaledor rezultă din tabelul 12.

Evoluția societăților federale, în perioada 1908-1926

Tabelul 12

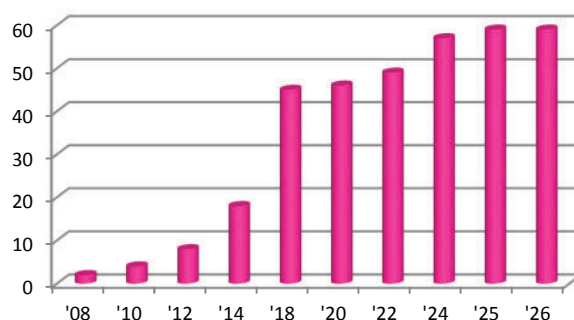
Anul	Număr federale	Numărul societăților federale		
		Bănci	Cooperative de arendare	Cooperative diverse
1908	2	20	1	3
1910	4	65	1	3
1912	8	211	4	5
1914	18	431	6	4
1918	45	1984	26	29
1920	46	2864	87	304
1922	49	2972	102	439
1924	57	3685	49	667
1925	59	3870	49	653
1926	59	4143	43	667

Sursa: Institutul Național de Statistică, Buletinul Statistic al României, nr. 2/1928.

Evoluția societăților federale și a situației financiare a acestora, în perioada 1908-1926, este redată în tabelele 3.28 și 3.29. Capitalul social a crescut în mod accelerat, fiind în anul 1926 de 58.577.686.

Evoluția societăților federale, în perioada 1908-1926

Figura 2

Sursa: reprezentare proprie.

În figura 2 este evidențiat modul în care au evoluat societățile federale în intervalul analizat, respectiv o creștere ușoară în prima parte a perioadei, urmată de o majorare puternică în intervalul 1914-1918, continuând, apoi, cu creșteri anuale.

Situația financiară a federaledor

Tabelul 13

Anul	Capital social (lei)	Efecte de plată și conturi curente (lei)	Împrumuturi acordate (lei)	Totalul bilanțului (lei)
1908	37.060	56.858	106.767	328.866
1910	175.152	170.213	1.056.077	620.215
1912	586.279	2.580.613	3.830.188	4.758.615
1914	1.093.385	4.547.571	5.747.160	7.861.917
1918	7.872.549	14.193.814	18.723.116	113.389.475
1920	15.061.480	76.675.871	84.841.562	272.841.881
1922	21.189.892	165.975.137	193.116.228	573.335.554
1924	35.648.159	459.074.168	484.578.720	667.368.406
1925	48.549.346	844.674.913	904.181.213	1.107.657.890
1926	58.577.686	1.076.628.244	1.152.769.889	1.349.175.153

Sursa: Institutul Național de Statistică, Buletinul Statistic al României, nr. 2/1928.

Bilanțurile federaledor, concentrate de Centrala băncilor populare, au dat bilanț general, la 31 Decembrie 1926, prezentat în tabelul 14.

Bilanțul general al federaledor, 1926

Tabelul 14

	L e i	B.
Casa	19.042.670	61
Împrumuturi acordate	1.152.769.882	34
Mărfuri	12.427.387	97
Avans, asupra cerealelor	36.381.547	69
Depuneri spre fructificare	607.556	86
Participațiuni	6.404.070	03
Efecte publice și acțiuni	9.393.276	43
Imobile	34.826.412	72
Mobilier	5.277.238	36
Societari	2.154.244	22
Conturi diverse	69.890.766	19
	1.349.175.053	42
Conturi de ordine	1.540.627.443	93

	L e i	B.
Capital social	58.577.686	94
Depuneri spre fructificare	30.558.783	80
Depuneri de mărfuri în consemnare	1.076.628.244	26
Fond de rezervă	9.819.217	76
Fonduri diverse	10.983.789	17
Fonduri imobile și mobilier (amortiz.)	26.666.067	04
Conturi diverse	21.676.344	14
Beneficiu net	99.227.670	16
	15.037.250	42
	1.349.175.053	42
Conturi de ordine	1.540.627.443	93

Sursa: Institutul Național de Statistică, Buletinul Statistic al României, nr. 2/1928.

Structura federaledor în anul 1926

Tabelul 15

Numărul federaledor	59
Societăți federale, din care:	4853
Bănci	4243
Cooperative	567
Cooperative de arendare	43

Sursa: Institutul Național de Statistică, Buletinul Statistic al României, nr. 2/1928.
Sistematizare proprie.

Prin noul cod al cooperației, opera ministrului muncii și cooperației, dr. N. Lupu, se cedează federaledor drepturi de control, pentru ca împreună cu centralele cooperative de stat să exercite controlul sistemului și să facă educație cooperatistă.

Acest drept creează federaledor o mai mare autoritate și un prestigiu de instituție consacrată de a prelua conducerea sistemului.

Societățile cooperative, în genere, precum și federaledor sunt controlate, ajutate și îndrumate prin două centrale de stat: Centrala băncilor populare și Centrala cooperativelor, ambele fiind persoane juridice care funcționează ca instituții autonome.

Centrala băncilor populare lucrează ca Bancă centrală a băncilor populare și federaledor lor, fiind în același timp instituție de credit a tuturor societăților cooperative. Capitalul centralei băncilor populare era de 200.000.000 lei, din care jumătate acordat de Stat, iar pentru cealaltă jumătate participă băncile populare și federaledor.

Centrala cooperativelor constituie organul central de control, îndrumare și supraveghere a tuturor federaledor și uniunilor de control, altele decât cele de credit, cum și de control asupra tuturor cooperativelor.

Capitalul centralei era de 100.000.000 lei, din care jumătate acordat de stat, iar pentru cealaltă jumătate participă societățile cooperative.

Bilanțul Centralei cooperativelor încheiat la 31 Decembrie 1926

Tabelul 16

Denumirea conturilor	Lei	Denumirea conturilor	Lei
Asociații	2.170.277	Capital	51.940.976
Casa	535.914	Fond de rezervă	101.250.346 43
Mărf. generale și div. mater	63.817.250	» speciale p. riscuri	32.271.398
» în comision	6.427.636	» de amortisment	13.276.632
Cercuale	—	» de propagandă cooperativă	12.686.292
Depozitari de cereale în comision	33.785	» de asigurări	5.647.698
Avans, asupra cerealelor	120.606.424	Efecte de plată	14.734.620
Conturi curente debitoare	704.801.635	Depozite libere	8.461.920
Diverși debitori	27.690.615	Conturi curente credit	414.762.392
Imobile	28.982.850	Diverși creditori	270.290.485
Mobilier și vehicule	1.963.688 135	Casa centrală a împru	
Diverse conturi debitoare	1.476.050	muturilor p. coloniști	
Conturi curente cooperație urbană	23.328.800	Efecte reescontate	
Casa cercuală a împru prietărilor p. coloniști	2.293.277	Direcția coop. urbane	28.346.166
Secțiuni	13.432.309	Depozanți de mărfuri în consemnație	15.475.130
		Depozanți de cereale spre vânzare	57.539
		Diverse conturi credit	16.231.259
		Beneficii reportate	7.177.152
		Beneficiu net	4.950.404
		Diverse conturi de ordine	
Diverse conturi de ordine		Depozanți de efecte de primit în garanție	1.496.772.476
Ef. de primit în garanție	1.496.722.476	Beneficiari garanții acordate	38 086.840
Garanții acordate	38.086.840	Beneficiare credite	
Credite acordate	148.934.409	acordate	148.934.409
Efecte publ. în garanție	74.900	Depozanți de efecte publice în garanție	74.900
Diverse conturi de ordine	—	Diverse cont. de ordine	—
Total general	2.681.379.041	Total general	2.681.379.041

Sursa: Institutul Național de Statistică, Buletinul Statistic al României, nr. 2/1928.

Din cele prezentate, se poate constata cum a luat naștere cooperația în România, putându-se urmări evoluția, cu toate modificările care au avut loc în materie legislativă.

Așa cum mișcarea a prins și s-a dezvoltat în țară la noi l-a făcut pe Albert Thomas să spună că, cooperația în România a ajuns să facă parte integrantă din viața națiunii.

Concluzii

În evoluția sistemului cooperatist din România, de la începuturi, a cunoscut un număr diferit de tipuri de cooperative. Cooperativele de consum au apărut încă din 1907 (pentru care aveam date certe), mai ales în mediul rural.

Cele forestiere specifice acestui mediu natural (deal și păduri) au reprezentat o necesitate în încercarea de a organiza și exploata bogatul fond forestier al țării. Apoi, pe forme de cooperative, au apărut Federalele care adunau laolaltă cooperative cărora le dădea mai multă putere ca reprezentare și organizare.

Aceste forme de cooperație au evoluat în timp și s-au reasociat, în unele cazuri. Cooperăția de consum a jucat un rol important, mai ales în mediul urban.

Bibliografie

1. Anghelache, C. (2018). National cooperative system – component of economic and social development. *Romanian Statistical Review, Supplement*, 4, 18-31
2. Anghelache, C., Anghel, M.G. (2017). The place and role of Romanian co-operation in economic evolution, *International Symposium „Romania at a Crossroad. From the past, towards the future”*, December 14th-15th, Bucharest
3. Anghelache, C. (2018). *Evoluția Centenară a Sistemului cooperatist în România*, Editura Economică, București
4. Birchall, J., Hammond-Ketilson, L. (2009). Resilience of the Cooperative Business Model in Times of Crisis, Sustainable Enterprise Programme. *International Labour Office*, Job Creation and Enterprise Development Department. Geneva: ILO
5. Galera, G., Borzaga, C. (2009). Social Enterprise: An International Overview of its Conceptual Evolution and Legal Implementation. *Social Enterprise Journal*, 5 (3), 210-228
6. Light, P. (2006). Reshaping social entrepreneurship. *Stanford Social Innovation Review*, 4 (3), 47-51
7. McCain, R. (2007). Cooperation and effort, reciprocity and mutual supervision in worker cooperatives. In: Novkovic, S., Sena, V. (Eds.), *Cooperative Firms in Global Markets: Incidence, Viability and Economic Performance*, 10 (Advances in the Economic Analysis of Participatory and Labor-Managed Firms), 185–204
8. Novkovic, S. (2006). Cooperative business: the role of co-operative principles and values. *Journal of Cooperative Studies*, 39 (1), 5-16
9. Roelants, B., Dovgan, D., Eum, H., Terrasi, E. (2012). *The resilience of the cooperative model*. How worker cooperatives, social cooperatives and other worker-owned enterprises respond to the crisis and its consequences. CECOP-CICOPA Europe.
10. *** Institutul Național de Statistică, Buletinul Statistic al României, nr. 2/1928